

EL PATRIMONI DOCUMENTAL I LA HISTORIOGRAFIA AL BAIX LLOBREGAT

Ma. LUZ RETUERTA JIMÉNEZ

L'espoliació del patrimoni documental de la nostra comarca ha estat un fet consumat al llarg de molts anys. Les causes n'han estat diverses: les guerres, l'abandonament de l'Administració i el trasllat a Barcelona de fons arxivístics importants han minvat considerablement la nostra documentació. Malgrat això, les circumstàncies actuals ens permeten ser optimistes. Els ajuntaments democràtics motivats pel creixement de la documentació històrica, han dotat els arxius del personal tècnic i de les condicions materials necessaris per posar aquest patrimoni a l'abast dels investigadors i del públic en general.

En aquests moments hi ha onze poblacions al Baix Llobregat que gaudeixen d'un arxiver que té cura de l'arxiu i que organitza i classifica els fons municipals. Aquestes són: Castelldefels, Cornellà, l'Hospitalet, Esplugues, Martorell, Molins de Rei, el Prat, Sant Boi, Sant Feliu, Sant Vicenç dels Horts i Viladecans.

Si pugem un graó més tenim l'Arxiu Històric o Comarcal de Sant Feliu, fons que inicialment conté el fons municipal de Sant Feliu, el fons notarial de la comarca i una biblioteca i hemeroteca basada en temes comarcals.

Un altre vessant important dins del patrimoni documental del Baix Llobregat són els fons parroquials. En la recuperació i divulgació d'aquests arxius cal esmentar la publicació d'un inventari, inclòs dins del llibre de la XXV Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos celebrada al Prat l'any 1980, on es detalla la documentació que es conserva a cada parròquia.

Altres arxius imprescindibles per a la història del Baix Llobregat són els fons dels particulars. La tasca de la seva recuperació per a la comarca es troba moltes vegades dificultada per la proximitat de Barcelona, ciutat on sovint es traslladen (com a exemple cal esmentar el recent trasllat del fons Falguera a l'Arxiu

de la Corona d'Aragó). Des de l'Administració cal fer una política de captació d'aquest patrimoni perquè resti en el territori on es va produir.

La salvaguarda del patrimoni documental ha estat decisiva a l'hora d'impulsar la recerca al Baix Llobregat.

La història local i comarcal, tradicionalment oblidada pels professionals de la historiografia, ha experimentat en els darrers anys una profunda revaloració. Noves generacions d'historiadors, amb formació universitària, estan treballant dins del marc local i comarcal, perquè els permet arribar a fer una anàlisi en profunditat de l'evolució i de les transformacions d'una comunitat. La nostra comarca no és aliena a aquesta revifalla d'estudis locals i comarcals.

Al Baix Llobregat la tradició historiogràfica s'inicia a començament de segle amb un seguit de llibres fets per estudiosos locals. La importància d'aquestes obres es concreta en la informació

que apleguen, moltes vegades excepcional, perquè es fonamenta en arxius desapareguts. L'herència d'aquesta línia d'investigació és palesa en les obres d'autors com Francesc Bofarull i Sans, Esteve Carbonell, Isidre Clopas i Batlle, Josep Madurell i Marimon, Mercè Sanabra, Martí Albanell, Carles Martí i Vila, Bonaventura Pedemonte i Falguera, Llorenç Sans i Fàbregas, Josep Soler Vidal, Antonino Tenasi Alibés... Aquesta tasca de recerca i recopilació dels erudits locals ha estat continuada fins als nostres dies.

Però la figura capdavantera en la renovació de la historiografia de la nostra comarca ha estat Jaume Codina Vilà. En la seva obra es fa una anàlisi exhaustiva i rigorosa de les fonts documentals del Delta del Llobregat des de l'Alta Edat Mitjana fins al segle XIX. Els historiadors de la comarca estem en deute amb la seva tasca historiogràfica, perquè a partir d'aquesta se'ns mostra la importància dels arxius barcelonins per a la història del Baix Llobregat i perquè amb la seva metodologia se'ns emmarca els fets peculiars de les comunitats que estudia dins del context de Catalunya i d'Europa occidental.

Un altre aspecte fonamental en l'impuls de la historiografia al Baix Llobregat ha estat el suport institucional. Des de les primeres eleccions democràtiques els ajuntaments del Baix Llobregat han donat suport a la recerca històrica com una via per a la reconstrucció de la entitat dels pobles de la comarca. Els mitjans emprats han estat diferents; hi destaquen:

1r. L'organització i la classificació dels arxius municipals que ha posat les fonts documentals a l'abast dels investigadors.

2n. Les commemoracions dels mil·lenaris com el de Sant Just Desvern o el de Cornellà de Llobregat, que han estat l'excusa per a la publicació de treballs de recerca.

3r. La creació de premis d'investigació local i comarcal com els organitzats per Sant Feliu de Llobregat, Esplugues, Sant Boi i Olesa de Montserrat.

4t. La celebració de jornades d'història local i la publicació de les seves conferències, com són els casos de Molins de Rei i Viladecans.

5è. La tasca de publicacions feta pels museus de Gavà, l'Hospitalet i Molins de Rei.

Si els ajuntaments han estat una peça cabdal en l'impuls de la recerca local, el

Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat ha estat l'associació que ha aplegat els diferents esforços locals per arribar a projectes d'àmbit comarcal. Les cinc convocatòries dels treballs «Coneguem la nostra comarca» són el fruit d'aquesta necessària col·laboració entre els diferents historiadors de la comarca. Creiem que és a partir d'experiències similars, que afavoreixen l'estudi exhaustiu de les fonts documentals, que es pot arribar a formular una de les vies més renovadores de la historiografia catalana.

PUBLICACIONS

Origen i debat sobre la capitalitat comarcal de Sant Feliu al segle XIX

QUADERNS D'HISTÒRIA, Patronat Municipal de Cultura, Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, núm 1, 1987; núms. 2 i 3, 1988.

Es tracta d'una col·lecció, de format senzill, però molt correcta, iniciada el 1987. La responsabilitat de l'edició recau principalment en la historiadora i arxivera de l'arxiu comarcal de Sant Feliu de Llobregat, Maria Luz Retuerta. En la col·lecció hi caben treballs monogràfics, de temàtica concreta, aproximacions parcials a un determinat període o a realitats més àmplies o complexes. Sovint, són treballs relacionats amb esdeveniments i interessos presents (per exemple, el dedicat a explicar els orígens i la funció de la capitalitat de Sant Feliu, o bé, el que s'està preparant com a aproximació a la figura del músic santfeliuenc, vinculat a Montserrat, Jaume Vidal, coincidint amb els actes de commemoració del tres-cents aniversari de la seva mort). Sens dubte, aquesta col·lecció és un bon mitjà perquè, sense pretensions i de forma operativa, estiguin a l'abast determinats materials que aproximem al coneixement de la història de la ciutat.

Ara ja compta amb tres petits volums, que comentarem separatament.

Maria Luz RETUERTA, ORIGEN I DEBAT SOBRE LA CAPITALITAT COMARCAL DE SANT FELIU AL SEGLE XIX, Q. d'H., núm. 1, (1987).

En ple debat de l'ordenació territorial de Catalunya, M.L. Retuerta n'analitzava els precedents vuitcentistes al Baix Llobregat, i els orígens de la demarcació que, amb alguns anys d'excepció, tingué Sant Feliu de Llobregat com a capital. Hi ha un gran esforç de precisió i, a més, un lloable interès per situar l'evolució d'aquesta ordenació en el context socio-polític més general.

Llorenç SANS I FÀBREGAS, CRÒNIQUES DE FESTA MAJOR, Q. d'H., núm. 2, abril de 1988.

Llorenç Sans presenta una colla d'actes festius de Sant Feliu de Llobregat, tals com festes majors, jocs florals, etc., plens d'espectacles memorables i senzilles vivències domèstiques. L'autor es basa principalment en notícies de premsa, i n'extreu una sèrie d'esdeveniments ciutadans i alhora un cabal de costums i anècdotes, tots ells aspectes de la cultura popular i de l'antropologia que molt fàcilment poden ser oblidats i perduts.

Àngel CALVO I CALVO, ORÍGENS I DES-ENVELUPAMENT DE LA INDÚSTRIA A SANT FELIU DE LLOBREGAT, Q. d'H., núm. 3, abril 1988.

Àngel Calvo ens dóna una visió general del període de les primeres implantacions industrials a Sant Feliu de Llobregat, que arrenquen amb empenta a partir de la dècada de 1860-1870. Es tracta d'una síntesi que s'ha pogut articular a còpia de resseguir pacientment una gran diversitat de fonts documentals i de contrastar aquesta informació amb els coneixements més globals de la industrialització catalana que l'autor coneix prou bé.

Mercè Renom